

18.6.2010

Dnro 3010/4/08

Ratkaisija: Oikeusasiamies Petri Jääskeläinen

Esittelijä: Oikeusasiamiehensihteeri Pasi Pölönen

VANKEINHOITOESIMIES MENETTELI LAINVASTAISESTI ASIAMIESKIRJEEN TARKASTAMISESSA

1 KANTELU

Asianajaja Markku Fredman pyysi 17.9.2008 päivätyssä kirjeessään oikeusasiamiestä tutkimaan Helsingin vankilan vankien postista vastaavien virkamiesten menettelyä asianajotoimistosta lähetetyn postin osalta.

Kantelija oli lähettänyt 11.9.2008 kirjeen asiakkaalleen A:lle Helsingin vankilaan. Kantelija kertoi lähettäneensä päämiehelleen tiedoksi Suomen hallituksen antaman vastineen Euroopan ihmisoikeustuomioistuimelle kantelijan puolesta tekemään valitukseen (no. 25996/04).

A soitti kantelijalle seuraavalla viikolla ja kertoi, että hän ei saanut kirjettä kuin sillä ehdolla, että se avataan vartijoiden toimesta. Kantelija kertoi korostaneensa A:lle aiempien tapausten johdosta, että hänellä on oikeus luottamukselliseen kirjeenvaihtoon asianajajansa kanssa. A oli vedonnut tähän oikeuteensa ja sanonut, ettei hän tyydy valvottuun kirjeenvaihto-oikeuteen, vaan kirje on lähetettävä takaisin lähettäjälle. Posti palauttikin kantelijan lähettämän kirjeen hänelle takaisin 17.9.2008.

Kantelija katsoi, että hänellä on oikeus kirjeenvaihtoon kenenkään puuttumatta siihen. Se, että hän ei voi käydä kirjeenvaihtoa asiakkaansa kanssa rajoittaa mahdollisuuksia harjoittaa asianajajan ammattia.

Kantelija katsoi, ettei kantelussa tarkoitettua kirjeestä voida epäillä sen sisältävän muuta kuin luottamuksellisen viestin. Kantelijan mielestä hänen oikeuttaan kirjeenvaihtoon on loukattu ilman laista johtuvaa oikeutusta.

Kantelija olisi odottanut, että jos vankilassa oikeasti herää epäily asianajotoimiston kuoressa olevan lähetyksen sisällöstä, vankilasta soitettaisiin kyseiseen asianajotoimistoon sen selvittämiseksi, onko kirje oikeasti sieltä peräisin. Kantelija ei saattanut uskoa, että vankilassa olisi syntynyt epäilyjä sen suhteen, että kantelijan asianajotoimistosta lähetettäisiin asiakkaille kiellettyjä aineita tai tavaroita. Kantelija pitäisi tällaista väitettä kunnianloukkauksena.

Kantelija pyysi oikeusasiamiehen ryhtyvän asiassa tarpeellisiin toimenpiteisiin. Kantelijan käsityksen mukaan kyseessä ei ole yksittäistapaus, koska heidän muutkin asiakkaat ja A aikaisemmin ovat ker-
toneet saavansa asianajajan kirjeet haltuunsa vain avattuina.

2 SELVITYS

- - -

Kantelija oheisti kantelussa tarkoitetun 11.9. postileimatun ja sittemmin asianajotoimistoon palautetun kirjeen kanteluunsa. Kirjekuorta ei ole avattu oikeusasiamiehen kansliassa.

3 RATKAISU

3.1 Oikeusohjeet

Vankeuslain (767/2005) 12 luvun 1 §:n 1 momentin mukaan vangilla on oikeus kirjeenvaihtoon. Vangille saapunut tai vangilta peräisin oleva suljettu kirje tai muu postilähetys saadaan tarkastaa läpivalaisemalla tai muulla vastaavalla tavalla sitä avaamatta sen tutkimiseksi, sisältääkö se 9 luvun 1 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettuja kiellettyjä aineita tai esineitä.

Vankeuslain 12 luvun 1 §:n 2 momentin mukaan vangille saapunut tai vangilta peräisin oleva kirje tai muu postilähetys saadaan avata ja sen sisältö tarkastaa lähetyksen sisältämää viestiä lukematta, jos lähetyksen muodosta tai koosta voidaan päätellä, että se sisältää muutakin kuin luottamuksellisen viestin, tai jos muutoin on perusteltua syytä epäillä, että se sisältää 1 momentissa tarkoitettuja kiellettyjä aineita tai esineitä. Tässä momentissa säädetyn estämättä saadaan suljetussa vankilassa olevalle vangille saapunut kirje tai muu postilähetys kuitenkin avata ja sen sisältö tarkastaa lähetyksen sisältämää viestiä lukematta sen selvittämiseksi, sisältääkö se mainitunlaisia aineita tai esineitä.

Vankeuslain 12 luvun 4 §:n 1 momentin mukaan vangin asianajajalleen tai muulle oikeudenkäymiskaaren 15 luvun 2 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettulle oikeudenkäyntiasiamiehelle tai -avustajalle osoittamaa kirjettä tai muuta postilähetystä ei saa tarkastaa eikä lukea.

Vankeuslain 12 luvun 4 §:n 2 momentin mukaan vangille saapunut kirje tai muu postilähetys, jonka kirjekuoresta tai muutoin käy luotettavasti ilmi, että kirjeen lähettäjä on 1 momentissa tarkoitettu asiamies, saadaan vain vangin läsnä ollessa avata ja sen sisältö tarkastaa lähetyksen sisältämää viestiä lukematta, jos on syytä epäillä, että kirje sisältää 9 luvun 1 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettuja aineita tai esineitä. Tarkastuksessa noudatetaan muutoin, mitä 1 §:n 3 momentissa säädetään.

Vankeuslain 12 luvun 11 §:n 1 momentin mukaan kirjeen ja muun posti-lähetyksen tarkastamisesta tämän luvun 1 §:n 1 momentin nojalla sekä tällaisen lähetyksen avaamisesta ja sen sisällön tarkastamisesta 1 §:n 2 momentin ja 4 §:n 2 momentin nojalla päättää aluevankilan työjärjestyksessä määrätty ohjaus- tai valvontatehtävissä toimiva virkamies.

Valtioneuvoston vankeudesta antaman asetuksen (509/2006) 40 §:n 1 momentin mukaan vangille saapuneen tai häneltä peräisin olevan suljetun kirjeen tai muun postilähetyksen avaamisesta on ilmoitettava vangille. Päätös avaamisesta on kirjattava. Avaamisen yhteydessä löydetyt esineet ja aineet on kirjattava.

3.2 Asiaan liittyviä aikaisempia ratkaisujani

Olen vuonna 2008 antamissani useissa päätöksissä käsitellyt tässä asiassa esille tulevaa niin sanotun asiamiespostin tarkastamiseen liittyvää problematiikkaa (muun muassa ratkaisuni 31.10.2008

dnro 1234/4/07; 18.12.2008 dnro 585/4/08 ja 17.12.2008 dnro 3276/2/08 on julkaistu oikeusasiamiehen internetsivustolla www.oikeusasiamies.fi). Lausuin näistä ratkaisuistani puheenvuorossani eduskunnan oikeusasiamiehen toiminnasta vuodelta 2008 annetussa kertomuksessa (s. 19–20) seuraavaa:

"EIT:n mukaan asiamiehen kanssa käytävä kirjeenvaihto on sen tarkoituksesta riippumatta erityisasemassa ihmisoikeussopimuksen 8 artiklan johdosta. Vankilaolosuhteissa tämä kirjeenvaihdon suoja on EIT:n mukaan erityisen tärkeää, koska asiamiehellä ei aina ole mahdollisuutta käydä henkilökohtaisesti tapaamassa päämiestään vankilassa.

Lain mukaan vangin asiamiehelleen osoittamaa kirjettä tai muuta postilähetystä ei saa tarkastaa eikä lukea. Sitä vastoin asiamieheltä vangille saapuvan postin tarkastaminen on mahdollista laissa säädettyjen edellytysten täytyessä. Näin on silloin, kun "kirjekuoresta tai muutoin luotettavasti ilmi", että kirjeen lähettäjä on asiamies, mutta on syytä epäillä, että kirje sisältää kiellettyjä aineita tai esineitä. Tällöin kirje saadaan avata ja sen sisältö tarkastaa, mutta vain vangin läsnä ollessa ja lähetyksen sisältämää viestiä lukematta.

Lain muotoilu on osoittautunut käytännössä ongelmalliseksi. Pelkästään kirjekuoresta eli käytännössä siihen tehdystä lähettäjämerkinnästä ei näet voida "luotettavasti" todeta, että kirjeen lähettäjä on asiamies. Lähettäjämerkintä voi olla väärennetty tai asianajotoimiston kirjekuori voi olla varastettu tai uudelleen käytetty. Kanteluasioiden tutkinnassa on ilmennyt, että tätä periaatteessa aina vallitsevaa epävarmuutta lähettäjämerkinnän aitoudesta on saatettu käyttää vankiloissa kirjeen avaamisen perusteena jopa silloin, kun kirjeen lähettäjäksi on täysin selvästi merkitty tunnettu asianajotoimisto. Tällöin asiamieskirjeen avaamisen edellytykseksi säädetylle toiselle kriteerille "on syytä epäillä, että kirje sisältää kiellettyjä aineita tai esineitä", ei jää tosiasiasa mitään itsenäistä merkitystä. Tällaisella tulkinnalla asiamieskirjeitä on saatettu avata jopa ilman vangin läsnäoloa.

Epäily väärästä lähettäjämerkinnästä voi synnyttää myös epäilyn kirjeen kielletystä sisällöstä. Kanteluratkaisuissa olen kuitenkin korostanut, että kirjeen kiellettyä sisältöä koskevan epäilyn syntymiseen ei riitä pelkästään se epävarmuus, mikä lähettäjämerkinnän aitouteen edellä todetun mukaisesti aina liittyy. Epäily väärästä lähettäjämerkinnästä sopii ylipäättään huonosti avaamisen perusteeksi, koska merkinnän aitoudesta on helppo varmistua soittamalla lähettäjäksi merkittyyn asianajotoimistoon. Perus- ja ihmisoikeutena turvattuun kirjeenvaihdon suojaaneitule puuttua, jos se on yksinkertaisilla toimenpiteillä vältettävissä.

EIT:n asiamieskirjeenvaihdon luottamuksellisuutta koskevan oikeuskäytännön mukaan asiamiehen vangille osoittaman kirjeen avaaminen edellyttää aina sellaisten tosiseikkojen tai tietojen olemassaoloa, joiden valossa asiaa ulkoapäin tarkasteleva objektiivinen tarkkailija voi päätellä, että erityisesti suojeltua viestintäkanavaa väärinkäytetään.

Olen pitänyt lain säännöksiä liian tulkinnanvaraisina perus- ja ihmisoikeuksien turvaamisen kannalta ja riittämättöminä varmistamaan säännösten yhdenmukainen soveltamiskäytäntö. Olen pitänyt tärkeänä myös asiamieskirjeiden avaamispäätösten riittävää perustelemista ja perusteiden kirjaamista. Ne ovat välttämättömiä viranomaisen harkintavallan käytön kontrolloimiseksi ja niillä voidaan edistää viestinnän osapuolten oikeusturvaa, luottamusta viranomaistoimintaan sekä viranomaistoiminnan itsekontrollia.

Olen esittänyt OM:lle ja SM:lle vankeus-, tutkintavankeus- ja putkalin asiamiespostin avaamisen edellytysten selkeyttämistä sekä avaamispäätöksen perustelemisen ja perusteiden kirjaamisen sääntelyä.

Vapautensa menettäneiden oikeusavun turvaamisessa on ongelmia. Nämä ongelmat johtuvat pääosin lainsäädännössä olevista puutteista, jotka heijastuvat myös käytäntöön. ... Vastaavasti asiamiespostin tarkastamisen edellytysten osin epäonnistunut muotoilu on johtanut asiamieskirjeenvaihdon luottamuksellisuutta loukkaaviin tarkastuskäytäntöihin.

Oikeusministeriö on edellä viitattuihin esityksiini antamissaan vastauksissa ilmoittanut harkitsevansa muutostarpeita valmisteltavana olevan vankeuslainsäädännön tarkistamisen yhteydessä. Pidän lainsäädännön täsmentämistä tärkeänä. Oikeus luottamukselliseen oikeusapuun on yksi oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin kulmakivi, joka julkisen vallan on turvattava jokaiselle. Lainsäädännön tulee olla niin kattavaa ja yksiselitteisen täsmällistä, että vapautensa menettäneiden oikeudet tulevat turvatuiksi myös käytännössä."

Tässä kantelussa puheena olevat 11.9.2008 asiat ovat tapahtuneet ennen kuin olen antanut edellä mainitut ratkaisuni. Ratkaisuisiani esittämäni käsitykset vankeuslain asiamieskirjeenvaihtoon liittyvien säännösten tulkinnasta ja säännösten kehittämistarpeista eivät siten ole olleet Helsingin vankilan tiedossa vielä kantelussa tarkoitettuna ajankohtana.

3.3

Selvitysten sisältö

Helsingin vankilan **vankeinhoitoesimies B** kertoi tehtäviinsä vankeinhoitoesimiehenä kuuluvan muun muassa osastolle saapuvan postin tarkastaminen. A:lle oli lähetetty A5-kokoinen kirje, jota päältä tunnustelemalla ei selvinnyt, olisiko siinä ollut muuta kuin luottamuksellinen viesti. B kuvasi kirjettä hieman jäykkänä, tavallista paksumpana, joka ilmeisesti sisälsi useita A4-sivuja taitettuna kak-sinkerroin A5-kokoon.

B kertoi, että hän tarjosi A:lle vankeuslain 12 luvun 1 §:n mukaisen toimivaltansa rajoissa sitä mahdollisuutta, että B avaa kirjeen sitä lukematta A:n läsnä ollessa. A kieltäytyi ja ilmoitti asianajajansa sanoneen, ettei hänen lähettämiään kirjeitä saa avata. B lähetti kirjeen avaamattomana takaisin lähettäjälle A:n pyynnöstä.

Vankeinhoitoesimies B kertoi, että osastolle saapuu useita asianajotoimistoista lähetettyjä kirjeitä. Kaikkia kirjeitä ei aukaista systemaattisesti. B:n mukaan osaston esimiehen aika ei yksinkertaisesti riitä soittamaan jokaiseen asianajotoimistoon, josta lähetetään paksumia kirjeitä. Koska kirje vain aukaistaan sitä lukematta vangin läsnä ollessa, ei B ymmärtänyt, miksi hän ei saisi suorittaa virkaansa ja siihen kuuluvia lakiin perustuvia tehtäviä huolellisesti.

Helsingin vankilan **johtaja C** kertoi, että vankilassa ei valvota asianajajien ja vankien välistä kirjeenvaihtoa. Tässä tapauksessa vankeinhoitoesimies olisi halunnut tarkastaa kirjekuoren sisällön esittämillään perusteilla. A:n pyynnöstä kirje kuitenkin palautettiin.

C:n näkemyksen mukaan kantelija ilmeisesti tulkitsee vankeuslaissa kielletyistä aineista ja esineistä säädettyä toisin kuin hän. Aine tai esine voi vankilassa olla kielletty laissa mainituista syistä, vaikka sellaisen hallussapito olisi täysin normaalia ja sallittua yhteiskunnassa. Esimerkiksi toisen vangin oikeudenkäyntipöytäkirja tai jopa valokuva voi yksittäistapauksessa olla sellainen, jonka hallussapito joudutaan rajoittamaan vankilan yleisen järjestyksen vuoksi. Ratkaisu aineen tai esineen sallittavuudesta joudutaan tekemään yksittäistapauksittain. Kyse ei C:n näkemyksen mukaan ole lähettäjän tahallisuudesta, vaan tietämättömyydestä siitä, mikä on vankilassa kiellettyä ja mikä sallittua.

Vankilan johtaja totesi, että käytettävissä olevat resurssit eivät mahdollista soittamista asianajotoimistoihin. Käytännön esteenä on myös avustajien tavoitettavuus. C piti myös epäselvänä, mitä avustajalta voitaisiin lähetyksen sisällöstä kysyä, ja mitä hän siitä voisi kertoa rikkomatta asianajosalaisuuttaan. C kysyi, pitäisikö keskustelut näyttösyistä myös nauhoittaa, ja pitäisikö myös vangin olla läsnä. Laki ei vastaa tällaisiin menettelykysymyksiin.

Vankilan johtaja totesi lopuksi, että A:n kirjeen kohdalla olisi toinen virkamies voinut perustellusti päätyä toisenlaiseenkin ratkaisuun. C katsoi, että vankeinhoitoesimies B on kuitenkin tehnyt ratkaisun harkintavaltansa rajoissa.

Kantelija katsoi **vastineessaan**, että asiassa on kyse hänen kirjesalaisuudestaan, ei asiakkaana olevan vangin. Asianajajan ammattia hoitaessaan hän ottaa huomioon laista aiheutuvat rajoitukset, mutta vankilan sisäiset säännöt eivät kantelijan mielestä oikeuta ammattinsa harjoittamisen keskeisenä edellytyksenä olevan kirjesalaisuuden rajoittamista. Kommunikointi yksinomaan henkilökohtaisilla tapaamisilla aiheuttaisi ajanhukkaa ja kustannuksia ja tekisi työn tekemisen mahdottomaksi.

Kantelija ihmetteli sitä, kuinka vankilassa voidaan asiakirjaa lukematta (B:n selvitys) todeta, sisältääkö se vankilan mielestä kielletyn toisen vangin oikeudenkäyntipöytäkirjan (C:n lausunto). Kantelijan mielestä saatu selvitys viittaa siihen, että tosiasiallisesti asianajajien lähettämät kirjeet luetaan, jotta selviäisi, koskevatko dokumentit vangin omaa vai jonkun toisen vangin oikeudenkäyntiä. Kantelija piti tällaista menettelyä laittomana ja rikoslaissa rangaistavaksi säädettyinä.

Kantelija esitti lopuksi, että vankilan johdolla tai vartijoilla ei hänen näkemyksensä mukaan ole lakiin perustuvaa oikeutta rajata kirjeenvaihtoa niin, että kantelija ei saisi lähettää asiakkailleen niin perustelluksi harkittuaan toisen vangin oikeudenkäyntiasiakirjoja kuten esimerkiksi tuomioita ja esitutkintapöytäkirjoja. Kantelija kertoi, että joissain tilanteissa on tärkeää lähettää asiakkaalle vaikkapa aiemman jutun tuomio esimerkiksi sen selvittämiseksi, että päämiehen saama tuomio perustuu vakiintuneeseen oikeus- tai rangaistuskäytäntöön. Näin menettelemällä vastuullinen asianajaja voi pyrkiä saamaan asiakkaansa esimerkiksi luopumaan valitusaikeistaan.

3.4

Kannanotto

3.4.1

Asiamieskirjeen avaaminen

Vankeinhoitoesimies B:n selvityksessä viitataan vankeuslain 12 luvun 1 §:n säännökseen. Menettelyä perustellaan mainitun pykälän mukaisilla kirjeen avaamiseen oikeuttavilla seikoilla eli sillä, että lähetysten muodosta tai koosta voidaan päätellä, että se sisältää muutakin kuin luottamuksellisen viestin, tai että on muutoin perusteltua syytä epäillä, että se sisältää kiellettyjä aineita tai esineitä. Helsingin vankilan johtaja ei lausunnossaan lähemmin lausunut menettelyssä sovellettavista säännöksistä.

Totean, että selvityksessä viitattu vankeuslain 12 luvun 1 § ei ole asiassa sovellettava oikea vankeuslain säännös. Sen sijaan asiassa olisi tullut soveltaa vankeuslain 12 luvun 4 §:ää, jossa säädetään erityistilanteesta eli kirjeenvaihdosta vankeuslain mukaisen asiamiehen kanssa. Asiamieskirjeenvaihtoon puuttumisen edellytykset ovat toiset, tiukemmat, kuin luvun 1 §:ssä niin sanottuun normaaliin kirjeenvaihtoon verrattuna.

Koska selvityksessä menettelyä on perusteltu väärällä vankeuslain säännöksellä, ei selvitys ole jo tästäkään syystä tuonut esiin lainmukaisia perusteita sille, mistä syystä asianajajan päämiehelleen lähettämän kirjeen perille toimittamisen ehdoksi on katsottu tarpeelliseksi asettaa se, että kirje tulee avata vangin läsnä ollessa. Vankeinhoitoesimies B:n selvityksessä ei ole tuotu esille mitään sellaisia käsillä olevaan kirjeeseen tai sen lähettäjään liittyvää tai muutakaan konkreettista seikkaa, jota voisinkin pitää relevanttina vankeuslain 12 luvun 4 §:n 2 momentin tulkinnassa.

Mainittu säännös tulee sovellettavaksi, kun vangille saapuneesta kirjeestä tai muusta postilähetyksestä "käy luotettavasti ilmi", että kirjeen lähettäjä on 1 momentissa tarkoitettu asiamies. Kanteluun oheistettu kirjekuori on avaamaton, postileimattu ja sen vasempaan yläkulmaan on leimattu asianajotoimiston yhteystiedot. Katson, että kirjeestä käy ilmi täysin selvästi/luotettavasti, että sen lähettäjäthona on ollut kantelijan asianajotoimisto.

Edellä mainittu tieto kirjeen lähettäjäthosta ei vielä oikeuta kirjekuoren avaamiseen, edes kirjettä lukematta ja vangin läsnä ollessa. Säännöksen mukaan tällainen tieto lähettäjäthosta merkitsee sitä, että kirjeen avaaminen voi tulla kyseeseen vain erikseen säädettyjen lisäedellytysten vallitessa. Vankeuslain 12 luvun 4 §:n 2 momentin mukaisena tällaisena lisäedellytyksenä on se, että "on syytä epäillä", että kirje sisältää vankeuslaissa kiellettyjä aineita tai esineitä.

Kuten todettu, saamassani selvityksessä ei ole tuotu esille mitään seikkoja sen perustelemiseksi, mistä syystä kirjeen on mahdollisesti epäilty sisältävän jotain kiellettyä. Koska asiassa näytetään selvityksen valossa sovelletun alun perin väärää vankeuslain säännöstä näyttää pikemminkin siltä, että tällaista harkintaa ei ole ylipäätään edes suoritettu. Pidän selvänä, että kirjekuoren katsominen jäykäksi tai tavallista paksummaksi ei itsessään, ilman joitain konkreettisia lisätietoja, täytä lain "on syytä epäillä" -edellytystä.

Vankeinhoitoesimies B:n menettely on selvityksen valossa ollut vankeuslain 12 luvun 4 §:n 2 momentin vastaista. Totean, että säännöksen mukainen kirjeen avaamisen tarveharkinta eli arviointi siitä, voidaanko lähetyksen epäillä sisältävän kiellettyjä aineita tai esineitä, on suoritettava yksittäistapauksittain. Tässä tapauksessa tällainen yksittäistapauksellinen harkinta näytetään sivuutetun.

Asiamieskirjeenvaihdon tarkastaminen on vankeuslaissa asetettu erityisasemaan. Tähän lainsäätäjällä on suorastaan velvollisuus muun muassa perustuslaissa ja Euroopan ihmisoikeussopimuksessa turvattujen oikeuksien ja niistä valtiolle koituvien velvollisuuksien takia. Asianajopalveluiden demokraattisessa yhteiskunnassa olevan erityisen merkityksen ja tehtävien johdosta asiamieskirjeenvaihdon tarkastamisen kohdalla tuleekin nähdäkseni kiinnittää huomiota vielä siihen, onko – silloin kun esillä todella on konkreettisia perusteita epäillä kiellettyä sisältöä – turvallisuusseikoista mahdollista varmistua muilla kyseeseen tulevilla tarkistuskeinoilla kuin avaamisella.

Siltä osin kuin selvityksessä katsottiin, ettei vankilan henkilökunnan aika riitä tarkistussoittojen tekemiseen asianajajille sekä epäiltiin tällaisen menettelyn hyödyllisyyttä ja tuotiin esille menettelyyn liittyviä epäselvyyksiä, totean vielä seuraavaa.

Pidän Helsingin vankilan johtajan lausunnossa esittämiä kysymyksiä lähemmästä menettelystä tarkistussoittojen kohdalla ymmärrettävinä sikäli, että kirjeen lähettäjäksi merkittyyn asianajotoimistoon tehtävästä tarkistussoitosta ei säädetä vankeuslaissa. Tarkistussoiton tekemiseen ei ole lakiin perustuvaa velvollisuutta, eikä sellaisen tekeminen kaikissa asiamieskirjeenvaihdon (konkreettisin syin) herättämissä epäselvyytilanteissa liene aina edes asiallisesti perusteltua. Yleisesti ottaen menettelytapa on silti perusoikeusmyönteinen ja lähtökohtaisesti varteenotettava.

Tarkistussoitto on hyödyllinen varsinkin silloin, jos kirjeen alkuperästä vallitsee syystä tai toisesta epäselvyyttä tai -varmuutta, toisin sanoen silloin, jos kirjekuoresta tai muuten ei käy luotettavasti ilmi, onko kirje todella peräisin asianajo- tai lakiasiaintoimistosta, ja tätä on syytä epäillä. Tarkistussoiton tekemisen hyödyllisyys tai tarpeellisuus ei ole välttämättä yhtä ilmeinen tilanteissa, joissa esillä on konkreettisia syitä epäillä, että kirje sisältää jotain vankeuslaissa kiellettyä. Näissäkin tilanteissa tarkistussoitto voi tuoda esille hyödyllisiä lisätietoja sen arviointiin, onko kirjeen avaamiseen tarvetta ja perusteita.

Vankilaviranomaisten yhteydenotoilla asianajotoimistoon kirjelähetyksessä olevien epäselvyyksien johdosta voidaan lisäksi nähdä olevan positiivista vaikutusta, jos yhteydenotosta seuraa se, että epäselvyyksiä aiheuttanut seikka voidaan jatkossa poistaa tai oikaista.

Tiedossani on eräs Suomen Asianajajaliiton valvontalautakunnan ratkaisu, jossa se katsoi, että asianajaja ei ollut järjestänyt toimistoaan asianmukaisesti, kun hän ei ollut huolehtinut siitä, että hänen toimistonsa käyttämät kirjekuoret olisivat ulkoasultaan moitteettomia ja sellaisia, ettei kirjeiden lähettäjistä tai siitä, oliko kirjeet lähettämisen jälkeen ulkopuolisen toimesta avattu, syntynyt epäselvyyttä. Valvontalautakunta katsoi asianajajan menettelyn olleen lisäksi sellaista, että se oli saattanut alentaa asianajajakunnan arvoa ja vähentää luottamusta asianajajakuntaan. Asianajajalle annettiin huomautus. Kantelun asianajajasta oli tehnyt erään vankilan johtaja muun muassa sillä perusteella, että kyseisen asianajotoimiston käytännöstä käyttää käytettyjä ja teipillä suljettuja kirjekuoria aiheutui hankaluutta ja vaivaa asianajajan päämiehille ja vankilaviranomaisille.

3.4.2

Oikeudenkäyntiaineiston hallussapito

Kantelija kiinnitti vastineessaan huomiota ristiriitaan selvityksen antaneen vankeinhoitoesimiehen ja vankilan johtajan lausunnon välillä. Vankeinhoitoesimies toi selvityksessään esille sen (myös vankeuslain 12 luvun 4 §:n 2 momentista ilmenevän) seikan, että asianajajan lähettämää kirjettä ei saa lukea, vaan kirje voidaan korkeintaan avata vangin läsnä ollessa. Vankilan johtaja toi esille sen, että esimerkiksi myös oikeudenkäyntipöytäkirjan hallussapito vankilan osastolla voi olla vankilan yleisen järjestyksen ylläpitämisen vuoksi kiellettyä.

Kantelijan ristiriitana esittämä seikka on nähdäkseni loogisesti perusteltu siltä osin tai sikäli kuin vankilan johtajan voi katsoa tarkoittaneen, että vankilan kirjevartijan tulisi asiamieskirjeen avaamisen yhteydessä myös lukea kirjelähetyksen sisältö(ä) ainakin sen verran, että selviää, sisältääkö kirjevankilassa mahdollisesti kiellettäväksi katsottavan oikeudenkäyntiasiakirjan.

Korostan ensinnäkin sitä, että oikeudenkäyntiasiamieheltä saapuvaa postia ei milloinkaan saada lukea vankilassa. Toiseksi epäily siitä, että asiamiehen lähettämä kirje sisältää oikeudenkäyntiasiakirjan, ei mielestäni voi olla perusteena kirjeen avaamiseen. Muunlainen tulkinta vesittäisi asiamieskirjeenvaihdon luottamuksellisuudelle taatun suojan.

Totean, että oikeudenkäyntiasiakirjan hallussapitoon voidaan ylipäätään vankilassa puuttua vain sellaisissa poikkeuksellisissa yksittäistapauksissa, joissa hallussapitoon liittyy konkreettinen, todellinen ja perusteltu turvallisuushäikä.

Käsitykseni mukaan tämänkin tyyppisissä tilanteissa vankilan tarkistuslaitoksella asianajotoimistoon voi olla mahdollista selvittää tilannetta puolin ja toisin: asianajaja voinee (itsensä arvioitavissa olevan) asianajosalaisuuden puitteissa esimerkiksi kertoa jollain tarkkuudella lähetyksen sisällöstä, ja siten joko vahvistaa vankilaviranomaisten epäilyn kirjeen sisällöstä, tai todeta, että kirje ei sisällä sellaista, mitä vankilassa epäillään.

Saatan edellä kohdassa 3.4.1 esittämäni käsityksen vankeinhoitoesimies B:n menettelyn lainvastaisuudesta asiamieskirjeen tarkastamisessa hänen tietoonsa. Tässä tarkoituksessa lähetän hänelle jäljennöksen tästä päätöksestäni. Lähetän päätökseni myös Helsingin vankilan johtajalle tiedoksi.